

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 12.5.2010
COM(2010) 250 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI, EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Pastiprināta ekonomikas politikas koordinēšana

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, EIROPADOMEI,
PADOMEI, EIROPAS CENTRĀLAJAI BANKAI, EKONOMIKAS UN SOCIĀLO
LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Pastiprināta ekonomikas politikas koordinēšana

"Jāuzlabo euro zonas pārvaldība un ekonomikas politikas koordinēšana. Tam būs nepieciešama ekonomikas uzraudzības pasākumu padziļināšana un paplašināšana fiskālās politikas vadībai visā ciklā un ilgtermiņā, un vienlaikus būs jārisina jautājums par izaugsmes, inflācijas un konkurētspējas atšķirībām." (Komisijas paziņojums "EMU@10 — panākumu un problēmu apzināšana pēc Ekonomikas un monetārās savienības desmit pastāvēšanas gadiem" — 2008. gada 7. maijs — IP/08/716)

I. IEVADS

Pasaules ekonomikas krīze ir bijusi pārbaudījums pašreizējiem ekonomikas politikas koordinēšanas mehānismiem Eiropas Savienībā un atklājusi to vājās vietas. Ekonomikas un monetārās savienības darbība tika pakļauta īpaši spriedzei, jo jau iepriekš ne vienmēr bija panākta atbilstība attiecīgajiem noteikumiem un principiem. Spēkā esošās uzraudzības procedūras nav bijušas pietiekami visaptverošas. Šajā paziņojumā ierosināti pasākumi, kas stāvokļa uzlabošanai tuvākajā laikā jāveic, pamatojoties uz Līgumu par Eiropas Savienības darbību (LESD).

Nesenā ekonomikas krīze ir mūsdienās vēl nepieredzēta situācija. Stablie ieguvumi, ko devusi ekonomikas izaugsme un jaunu darba vietu rašanās iepriekšējā desmitgadē, tika iznīcināti, un krīze ir atklājusi dažus būtiskus trūkumus ES ekonomikā. Fiskālā un cita veida makroekonomiskā nelīdzsvarotība, kas izveidojās pirmskrīzes gados, padarīja ES ekonomiku viegli ievainojamu pret pasaules finanšu krīzes un ekonomikas lejupslīdes triecieniem. ES valstu finanses ir smagi cietušas — vidējais deficīta rādītājs ir 7 % no IKP, un parāda līmenis ir vairāk nekā 80 % no IKP, tādējādi šie rādītāji nepārprotami pārsniedz Līgumā noteiktās atsaucēs vērtības 3 % un 60 % no IKP.

Valsts parāds nevar saglabāties augstā līmenī nenoteiktu laiku. Tiecoties īstenot stratēģiju „Eiropa 2020”, par ko Eiropadome vienojās martā, jāpamatojas uz ticamu stratēģiju izklūšanai no krīzes situācijas. ES tuvākajos gados nāksies saskarties ar lieliem pārbaudījumiem — būs jāīsteno fiskālā konsolidācija un vienlaikus jāveicina noturīga izaugsme. Stabilitātes un izaugsmes pakts ir īstais pamats iespējai sakārtoti izklūt no krīzes. Tomēr, lai atbalstītu ES ekonomikas izaugsmes potenciālu un sociālo modeļu ilgtspējību, valsts finanšu konsolidācijas nolūkā ir jānosaka prioritātes un jāizdara grūta izvēle — šā uzdevuma izpildē un negatīvas papildu ietekmes novēršanā īpaši svarīga būs koordinēšana ES mērogā.

Nesenā finanšu krīze un apdraudētā Eiropas finanšu stabilitāte skaidrāk nekā jebkad ir parādījusi ES dalībvalstu ekonomikas savstarpējo atkarību, it sevišķi euro zonā. Būdamas daļa no ES, dalībvalstis guva atbalstu no tās iekšējā tirgus, kas aptver 500 miljonus iedzīvotāju, un sešpadsmit dalībvalstis — no kopīgās valūtas. Pieejamie koordinēšanas līdzekļi un metodes ES deva iespēju apkopot tās atveseļošanas centienus un izturēt grūtības, ko neviena dalībvalsts nevarētu pieveikt viena pati. Tomēr šī nesenā pieredze arī atklāja pašreizējās sistēmas nepilnības un vājās vietas, uzsverot nepieciešamību veikt stingrāku un agrāku politikas koordinēšanu, ieviest papildu aizsardzības un novēršanas mehānismus un krīzes pārvarēšanas līdzekļus euro zonas dalībvalstīm.

Lai risinātu neatliekamās ar krīzi saistītās vajadzības, ir veikti steidzami pasākumi, kas vainagojās 9. maijā, kad Ekonomikas un finanšu padomes ārkārtas sanāksmē, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, tika nolemts izveidot Eiropas stabilizācijas mehānismu un panākt vienošanās par stingru apņemšanos vajadzības gadījumā paātrināt fiskālo konsolidāciju. Ir jāgūst mācība un jārīkojas, lai nostiprinātu ES ekonomikas pārvaldības sistēmu nākotnei. Šajā paziņojumā Komisija izklāsta trīs pīlāru pieeju ekonomikas politikas koordinēšanas pastiprināšanai. Lielākā daļa priekšlikumu attiecas uz ES kopumā, tomēr euro zonai tiek ieteikta prasīgāka pieeja, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienības darbību 136. pantu.

Paziņojumā uzsvērts, ka pilnībā jāizmanto saskaņā ar Līgumu pieejamie uzraudzības instrumenti. Nepieciešamības gadījumā pašreiz pieejamie instrumenti jāmaina un jāpapildina. Paziņojumā pausts aicinājums pastiprināt atbilstību Stabilitātes un izaugsmes paktam un attiecināt uzraudzību arī uz makroekonomisko nelīdzsvarotību. Lai to paveiktu, paziņojumā ierosināts iedibināt Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu, tādējādi ļaujot dalībvalstīm gūt labumu no agrīnas koordinēšanas Eiropas mērogā tad, kad tās izstrādā savas valsts stabilitātes un konverģences programmas, tostarp valsts budžetu un valsts reformu programmas. Visbeidzot, tajā noteikti principi, uz kuriem jābalsta noturīga sistēma krīzes pārvarēšanai euro zonas dalībvalstīs.

Šīs ir vērienīgas un vajadzīgas idejas, un Komisija vēlas uzklaut dalībvalstu, Eiropas Parlamenta un ieinteresēto aprindu viedokli par tām. Komisija tuvākajos mēnešos nāks klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem šo ideju īstenošanai.

II. PASAULES FINANŠU KRĪZE IR ATSEGUSI UN PASTIPRINĀJUSI IZAICINĀJUMUS, AR KO SASKARAS EIROPAS EKONOMIKA

Valsts parāds iepriekšējā desmitgadē netika pietiekami samazināts. Fiskālā konsolidācija nenotika pietiekami apņēmīgi, it sevišķi ekonomikai labvēlīgajos laikos. Dažās dalībvalstīs ieņēmumus īslaicīgi palielināja nodokļu ziņā ienesīgas darbības, kuras virzīja nenoturīgs uzplaukums mājokļu, celtniecības un finanšu pakalpojumu nozarēs. Krīzei krasi likvidējot šo makrofinansiālo nelīdzsvarotību, nodokļu ieņēmumi šajās dalībvalstīs ir katastrofāli samazinājušies, atklājot fiskālo stāvokli, kas ir daudz sliktāks par prognozēto stāvokli. Eiropas Savienības valstu budžeti no gandrīz sabalansēta stāvokļa 2007. gadā (-0,8 % no IKP ES un -0,6 % euro zonā) ir nonākuši situācijā, kad prognozētais deficīts 2010. gadā ir aptuveni 7 % no IKP. Valsts parāds aizvien palielinās. Saskaņā ar jaunākajām Komisijas dienestu prognozēm valsts parāds 2011. gadā sasniegs 84 % no IKP (88 % euro zonā), tādējādi izpostot divdesmit gadu laikā sasniegtos konsolidācijas rezultātus. Apjomīgas iespējamās saistības, kas izriet no finanšu sistēmas glābšanas, ES veido vēl 25 procentpunktus no IKP un ir vēl viens bažu avots papildus ilgstošajām fiskālajām problēmām, kas saistītas ar sabiedrības novecošanos.

Cita veida makroekonomiskā un finansiālā nelīdzsvarotība it īpaši pastiprināja euro zonas ekonomikas ievainojamību. Konkurētspējas pastāvīgās atšķirības un makroekonomiskā nelīdzsvarotība euro zonā apdraud Ekonomikas un monetārās savienības darbību. Pirmskrīzes gados zemās finansēšanas izmaksas noveda pie resursu nepamatotas atvēlēšanas bieži vien neproduktīvam izmantojumam, veicinot patēriņa līmeni, kas nebija ilgtspējīgs, nekustamā īpašuma "burbuļus" un ārējā un iekšējā parāda uzkrāšanos dažās dalībvalstīs. Tieši pirms krīzes konkurētspējas atšķirības sasniedza vēl nebijušu līmeni. Norēķinu kontu pārpalikumi euro zonā no sabalansēta stāvokļa 1999. gadā pastāvīgi palielinājās un 2007. gadā sasniedza 7,7 % no IKP, bet kopējie deficīti pieauga no 3,5 % no

IKP 1999. gadā līdz 9,7 % 2007. gadā¹. Ekonomikas un finanšu krīzes ietekmē norēķinu konti atkal daļēji sabalansējās. Tomēr šī sabalansēšanās tikai daļēji ir strukturāla. Lai īstenotu nepieciešamās korekcijas izmaksu un algu, strukturālās reformas un nodarbinātības un kapitāla pārdalīšanas ziņā, politika ir būtiski jāpārorientē.

Ārkārtas situācija izveidojās Grieķijā, kur vāja fiskālā politika, neatbilstīga reakcija uz nelīdzsvarotības pieaugumu, strukturālas nepilnības un kļūdainu statistikas datu ziņošana apvienojumā izraisīja nepieredzētu valsts parāda krīzi. Pēkšņi atklājās, ka šādu valsts finanšu stāvokli daļēji izraisīja agrāk sniegtie kļūdainie ziņojumi, tomēr galvenokārt tas bija nepiemērotas fiskālās politikas rezultāts. Lai gan šajā situācijā daļēji vainojamas pašreizējās ekonomikas uzraudzības sistēmas nepilnības, tomēr tā nepārprotami norāda, cik ļoti svarīgi ir nodrošināt faktisku atbilstību noteikumiem. Saskārusās ar ārkārtēju valsts parāda krīzi, kuras novēršanai vajadzīgo instrumentu euro zonā nebija, dalībvalstis vienojās par pasākumu kopumu finanšu stabilitātes saglabāšanai Eiropā². Šā paziņojuma mērķis ir izlēmīgi nostiprināt ES uzraudzības mehānismu, lai novērstu iespēju, ka vēl kāda dalībvalsts atkal nonāk šādā situācijā. Krīze arī uzsvērusi vajadzību pēc piemērotiem līdzekļiem, ar kuriem novērst situāciju, kas apdraud euro zonas finanšu stabilitāti.

III. EKONOMIKAS POLITIKAS KOORDINĒŠANAS UZLABOŠANA

III.1. Labāka atbilstība Stabilitātes un izaugsmes paktam un rūpīgāka fiskālās politikas koordinēšana

Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumi un principi vēl aizvien ir svarīgi un derīgi. Tomēr, neraugoties uz paktu, dalībvalstis ekonomikai labvēlīgajos laikos nebija izveidojušas pienācīgu aizsardzību. Budžeta uzraudzības preventīvā aspekta pastiprināšanai jābūt fiskālās politikas ciešākas koordinēšanas neatņemamai daļai. Jāuzlabo arī atbilstība noteikumiem un rūpīgāk jāpievēršas valsts finanšu ilgtspējībai.

Stabilitātes un konverģences programmu sagatavošana un novērtēšana ir preventīvā darba pamats atbilstīgi paktam. Tā ietekme un efektivitāte izlēmīgi jāpastiprina, paplašinot procesa iepriekšēja novērtējuma dimensiju un spēcinošot to. Jautājums par iepriekšēja novērtējuma dimensiju ir izskatīts turpmāk (III.3. iedaļā), izklāstot "Eiropas pusgada" koncepciju. Savukārt procesu var spēcinošāt, piemēram, iekļaujot iespēju izvirzīt prasību par procentus nesošiem depozītiem nepiemērotas fiskālās politikas gadījumā, ja dalībvalstis ekonomikai labvēlīgos laikos pietiekami sekmīgi neīsteno budžeta vidēja termiņa mērķus. Tam būtu vajadzīgi sekundāro tiesību aktu grozījumi.

Valstu fiskālajās sistēmās labāk jāatspoguļo ES budžeta uzraudzības prioritātes. Dalībvalstis jāmudina savos valsts tiesību aktos iekļaut Līguma mērķi par stabilām valsts finansēm. Valsts fiskālā sistēma ir elementu kopums, kas ir pamats valsts fiskālajai pārvaldībai, t.i., konkrētas valsts institucionālās politikas videi, kura nosaka fiskālās politikas veidošanu valsts mērogā. Lai piešķirtu konkrētu nozīmi ES un valstu fiskālo sistēmu komplementaritātei, LESD 12. protokolā noteikto pienākumu — dalībvalstīm ieviest budžeta procedūras, ar ko nodrošina to budžeta disciplīnas saistību izpildi saskaņā ar Līgumu, — varētu precizēt ar juridiski saistošiem instrumentiem. Šādi instrumenti, piemēram, paredzētu

¹ Šeit norādītā norēķinu kontu pārpalikumu attiecība atspoguļo Vācijas, Luksemburgas, Nīderlandes, Austrijas un Somijas apvienoto pārpalikumu. Norēķinu kontu deficīta attiecība atspoguļo Īrijas, Grieķijas, Spānijas, Kipras un Portugāles apvienoto deficītu.

² Ekonomikas un finanšu padomes 2010. gada 9. maija secinājumi.

valstu sistēmās atspoguļot daudzgadu budžeta procedūras nolūkā nodrošināt budžeta vidēja termiņa mērķu sasniegšanu.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra ir Stabilitātes un izaugsmes pakta korektīvās daļas stūrakmens. Tomēr pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā iestrādātā korektīvā dimensija sāk darboties pārāk vēlu, lai sniegtu dalībvalstīm īsto mudinājumu risināt fiskālās nelīdzsvarotības jautājumu tās rašanās posmā. Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras darbību varētu uzlabot, paātrinot procedūras, it sevišķi attiecībā uz dalībvalstīm, kuras paktu pārkāpj atkārtoti. Tam būs vajadzīgi sekundāro tiesību aktu grozījumi.

Svarīgāka nozīme jāpiešķir valsts parādam un ilgtspējībai. Nesenie notikumi ir izgaismojuši ne tikai to, cik ievainojamas ir dalībvalstis, kuras nomāc ļoti liela valsts parāda slogs, bet arī iespējamās negatīvās sekas pārrobežu mērogā. Lielas parādsaistības apgrūtina izaugsmes perspektīvas vidējā un ilgtermiņā un atņem valdībām spēju īstenot ticamu pretciklisku politiku, kad tā visvairāk vajadzīga. Tas ir sevišķi svarīgi, ņemot vērā aizvien lielāko valsts finanšu ilgtspējības apdraudējumu, tostarp to, kas izriet no nesen veiktajiem banku glābšanas pasākumiem un no sabiedrības novecošanās.

Efektīvi jāīsteno pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras parāda kritērijs. Lai uzlabotu motivāciju īstenot piesardzīgu politiku, pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā sekmīgāk jāņem vērā parāda un deficīta mijiedarbība. Dalībvalstīm, kuru parāda attiecība pārsniedz 60 % no IKP, jāpiemēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, ja parāda samazinājums konkrētā iepriekšējā laikposmā nerasniedz attiecīgu kritēriju. Komisijai un Padomei konkrēti būtu jānovērtē, vai budžeta deficīts ir saderīgs ar pastāvīgu un būtisku valsts parāda samazinājumu. Fiskālie riski, kas izriet no tiešām un netiešām saistībām, jāņem vērā kā būtisks faktors. Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru dalībvalstīm, kuru parāds pārsniedz robežvērtību 60 % no IKP, atceļ atkarībā no prognozētās parāda attīstības un risku novērtējuma. Šī pieeja pilnībā atbilst LESD 126. pantam, un tai būtu vajadzīgi daži sekundāro tiesību aktu grozījumi.

Lai uzlabotu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem, lielāka uzmanība jāpievērš ES budžeta izmantojumam. Pašlaik Kohēzijas fonda, no kura gūt labumu ir tiesīgs tikai ierobežots skaits dalībvalstu, izmantošanas apturēšana tiek apsvērta vienīgi pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras vēlinā posmā (LESD 126. panta 8. punkts).

Sagatavojot lēmumus par nākamo finanšu shēmu, **jāapsver ES budžeta izdevumu plašāka un savlaicīgāka izmantošana atbilstības veicināšanai.** Mērķim jābūt izveidot taisnīgus, savlaicīgus un efektīvus stimulus, lai nodrošinātu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem. Kondicionalitāti varētu paplašināt un dalībvalstīm varētu pieprasīt novirzīt līdzekļus valsts finanšu kvalitātes uzlabošanai, ja ir konstatēts, ka pastāv pārmērīgs budžeta deficīts (saskaņā ar LESD 126. panta 6. punktu).

Jāprecizē kohēzijas politikas nozīme, atbalstot dalībvalstu rīcību strukturālo nepilnību un konkurētspējas grūtību novēršanai. Gaidāmajā 5. ziņojumā par kohēziju tiks izklāstīti priekšlikumi šajā ziņā, it sevišķi ar mērķi nostiprināt valsts pārvaldes iestāžu institucionālās spējas un efektivitāti.

Ja pakts tiek pārkāpts atkārtoti, pašreizējās finanšu shēmas īstenošanas gaitā stingrāk un ar attiecīgiem noteikumiem jāpiemēro spēkā esošā Kohēzijas fonda saistību apturēšanas klauzula.

Saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta pieejamo mehānismu darbības uzlabošana

- Ar labākas iepriekšējas koordinēšanas palīdzību uzlabot stabilitātes un konverģences programmu novērtēšanas efektivitāti
- Valstu fiskālajās sistēmās labāk atspoguļot ES budžeta uzraudzības prioritātes

Lielu valsts parādu novēršana un fiskālās ilgtspējības aizsardzība ilgtermiņā

- Padarīt svarīgāku Līguma parāda kritēriju
- Sekmīgāk ņemt vērā parāda un deficīta mijiedarbību

Stimulu un sankciju pilnveidošana, lai panāktu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem

- Procentus nesoši depozīti nepiemērotas fiskālās politikas gadījumā
- Striktāka un nosacījumiem pakļauta ES izdevumu izmantošana, lai uzlabotu atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem
- Atkārtotus pakta pārkāpumus izskatīt ātrāk un stingrāk piemērot regulu par Kohēzijas fondu

III.2. Virzība uz makroekonomikas un konkurētspējas attīstības plašāku uzraudzību euro zonā

ES visaptverošajā izaugsmes un nodarbinātības stratēģijā „Eiropa 2020” galvenā uzmanība pievērsta makrofinansiālajai un strukturālajai nelīdzsvarotībai. Stratēģija „Eiropa 2020” ir vērienīga un vispusīga stratēģija, kuras mērķis ir spēcīga, ilgtspējīga un ietveroša ES ekonomikas izaugsme. Uz krīzes fona stratēģija izvirza jaunu galveno uzdevumu — pievērsties Eiropas makrofinansiālās uzraudzības trūkumiem un strukturālajām problēmām. Ņemot vērā spēcīgās savstarpējās ekonomikas un finansiālās saiknes euro zonā un to ietekmi uz vienoto valūtu, stratēģija „Eiropa 2020” aicina izstrādāt īpašu politiku plašākas makroekonomiskās nelīdzsvarotības novēršanai euro zonā³. Eiropadome 2010. gada martā attiecīgi aicināja Komisiju līdz 2010. gada jūnijam iesniegt priekšlikumus koordinēšanas nostiprināšanai euro zonā, izmantojot Līguma (LESD) 136. pantā piedāvātos jaunos ekonomikas koordinēšanas instrumentus.

Lielas un pastāvīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības uzkrāšanās starp euro zonas dalībvalstīm var apdraudēt savstarpējo saistību euro zonā un kavēt Ekonomikas un monetārās savienības stabilu darbību. Lai nepieļautu nopietnas nelīdzsvarotības rašanos euro zonā, svarīgi ir veikt rūpīgāku analīzi un paplašināt ekonomikas uzraudzību ārpus budžetārā aspekta, pievērsties citiem makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidiem, tostarp konkurētspējas attīstībai un attiecīgajām strukturālajām problēmām. Ir ierosināts, izmantojot LESD 136. pantu, uzlabot makroekonomiskās nelīdzsvarotības profesionālapskati, ko pašlaik veic Eurogrupa, izveidojot strukturētu uzraudzības sistēmu euro zonas dalībvalstīm. Šī sistēma nozīmēs rūpīgāku uzraudzību, ciešāku politikas koordinēšanu un stingrākus turpmākos pasākumus, nekā stratēģijā „Eiropa 2020” paredzēts visām ES dalībvalstīm. Tāpat kā saistībā ar ES fiskālo sistēmu, kas arī attiecas uz visām ES dalībvalstīm, euro zonas dalībvalstīm piemēros striktākus noteikumus.

³ Komisija jau agrāk atkārtoti aizstāvējusi dziļākas un plašākas ekonomikas koordinēšanas nepieciešamību euro zonā, tostarp 2009. gada pārskatā par euro zonu un 2008. gada paziņojumā "EMU@10 – panākumu un problēmu apzināšana pēc Ekonomikas un monetārās savienības desmit pastāvēšanas gadiem".

Uzraudzība ietvers rezultātu apkopojumu, kurā norādīs vajadzību rīkoties. Rezultātu apkopojums, kas atspoguļo gan ārējās, gan iekšējās attīstības tendences, tiktu definēts un regulāri pārraudzīts. Tajā ietvertu atbilstīgu rādītāju kopumu un cita starpā atspoguļotu norēķinu kontu, ārvalstu aktīvu neto pozīciju, ražīguma, darbaspēka vienības izmaksu, nodarbinātības un faktiskā valūtas kursa, kā arī valsts parāda un privātā sektora kredītu un aktīvu cenu attīstību. Lai izvairītos no dārgām fiskālās un ārējās nelīdzsvarotības korekcijām vēlākā posmā, īpaši svarīgi būtu jau agrīnā posmā apzināt aktīvu cenu strauju pieaugumu un kredītu pārmērīgu pieaugumu. Šī analīze būtu pamats, izstrādājot ieteikumus par preventīviem vai korektīviem pasākumiem attiecīgajā dalībvalstī vai attiecīgajās dalībvalstīs.

Euro zonai Komisija novērtēs arī makroekonomiskās nelīdzsvarotības attīstību un prognozes kopumā. Komisija, apskatot euro zonu kopumā un pa atsevišķām valstīm, novērtētu visu iespējamo makroekonomiskās nelīdzsvarotības veidu risku, kas apdraud euro zonas pienācīgu darbību. Šādā gadījumā Komisija veiktu ar rodošos nelīdzsvarotību saistīto risku padziļinātu analīzi. Šī analīze būs politikas ievirzes pamats. Padome, balsojot vienīgi euro zonas dalībvalstīm, aicinātu attiecīgo dalībvalsti vai attiecīgās dalībvalstis veikt vajadzīgos pasākumus situācijas uzlabošanai. Ja dalībvalsts vai dalībvalstis noteiktā termiņā neveiktu vajadzīgos pasākumus pārmērīgas nelīdzsvarotības korekcijai, Padome, lai nodrošinātu Ekonomikas un monetārās savienības pienācīgu darbību, varētu pastiprināt attiecīgās dalībvalsts uzraudzību un pēc Komisijas priekšlikuma pieņemt lēmumu izdot precīzus ieteikumus par ekonomikas politiku. Vajadzības gadījumā Komisija izmantotu iespēju euro zonas dalībvalstij tieši iesniegt agrīnus brīdinājumus. Ja un kad tas būtu vajadzīgs, ieteikumus varētu sniegt arī euro zonai kopumā.

Lai efektīvi ietekmētu makroekonomisko nelīdzsvarotību un tās pamatā esošos strukturālos cēloņus, daudzās un dažādās politikas jomās, iespējams, ir vajadzīga preventīva un korektīva rīcība. Ekonomikas politika ārējās nelīdzsvarotības attīstību, atšķirībā no pārmērīga budžeta deficīta korekcijas, parasti ietekmē tikai netieši un ar kavēšanos. Tāpēc atkarā no konkrētām problēmām, kas skārušas attiecīgo ekonomiku, ieteikumi par politiku varētu attiekties gan uz fiskālās politikas ieņēmumu, gan uz izdevumu daļu (Stabilitātes un izaugsmes pakta kontekstā), jo krīze ir pierādījusi, ka valdības ieņēmumu sastāva attīstība arī ir svarīgs iespējamās nelīdzsvarotības rādītājs. Šajā kontekstā ieteikumus varētu pievērsties darbaspēka, ražojumu un pakalpojumu tirgu darbībai saskaņā ar vispārējām ekonomikas politikas un nodarbinātības pamatnostādņēm. Lai novērstu vai apvaldītu kredītu pārmērīgu pieaugumu vai pārspīlētas aktīvu cenu attīstības tendences, tajos jāietver arī makrouzraudzības aspekti saskaņā ar Eiropas Sistēmisko risku komitejas turpmāko analīzi.

Makroekonomikas attīstības stingrāka un plašāka uzraudzība euro zonā

- Pamatojoties uz stratēģiju „Eiropa 2020”, ar regulu, kuras pamatā ir LESD 136. pants, izstrādāt sistēmu uzlabotai un plašākai makroekonomikas uzraudzībai euro zonas dalībvalstīs
- Lai apzinātu nopietnas nelīdzsvarotības trauksmes robežvērtības, izveidot rādītāju rezultātu apkopojumu
- Izstrādāt ieteikumus konkrētām valstīm
- Izmantot oficiālus Padomes tiesību aktus, Padomei balsojot euro zonas konfigurācijā

III.3. Integrēta ES ekonomikas politikas koordinēšana — "Eiropas pusgads"

Lai uzlabotu ekonomikas politikas uzraudzības integrāciju, saskaņā ar iniciatīvu „Eiropa 2020” ir ierosināts sinhronizēt ES dalībvalstu fiskālās un strukturālās politikas novērtēšanu. Makroekonomikas plašākas uzraudzības rezultāts jāatspoguļo arī, izstrādājot fiskālās politikas ieteikumus atbilstīgi Stabilitātes un izaugsmes paktam. Apjomīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības rašanās it sevišķi var rosināt izvirzīt vērienīgākus budžeta mērķus. Arī novērtējot nopietnas nelīdzsvarotības risku un pieņemot lēmumu par piemērotiem politiskiem atbildes pasākumiem, Komisija ņemtu vērā attiecīgo Eiropas Sistēmisko risku komitejas viedokli. Eiropas Sistēmisko risku komitejas brīdinājumi un ieteikumi, kas adresēti vienai vai vairākām dalībvalstīm, tiktu uzskatīti par kopīgo interešu jomā ietilpstošiem un vienlaikus tiktu īstenots attiecīgs vienādranga spiediens veikt korektīvus pasākumus. Dažādu ekonomikas uzraudzības atzaru kopdarbība un saskaņotība jāvienkāršo, uzraudzības ciklu integrējot Eiropas pusgadā.

Novērtēšana ir efektīvāka nekā korekcija. Pašreizējo ekonomikas uzraudzības ciklu galvenokārt veido paveiktā novērtējums saistībā ar ekonomikas politikas atbilstību Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumiem un vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādņēm. Budžeta un ekonomikas uzraudzības iepriekšēja novērtējuma dimensija, kuras šobrīd nav, ļautu dot patiesas norādes, ņemot vērā Eiropas dimensiju, un pēc tam tās iestrādāt iekšējās politikas veidošanā. Savlaicīgāka konkrētām valstīm adresētu ieteikumu izstrādāšana dotu labumu visiem uzraudzības aspektiem — fiskālajai, makrofinansālajai un strukturālajai uzraudzībai.

Izmantojot valstu budžetu agrīnas profesionālapskates sistēmu, būtu iespējams atklāt nekoncekvenci un rodošos nelīdzsvarotību. Priekšnoteikums patiesu un precīzu datu nodrošināšanai būtu pastiprināt Eurostat pilnvarojumu veikt valstu statistikas revīziju atbilstīgi nesenajiem Komisijas priekšlikumiem. Ir svarīgi, lai šis priekšlikums stātos spēkā drīz, jo tas uzlabos par valsts finansēm sniegto ziņojumu kvalitāti. Drīzāka pievēršanās fiskālās nelīdzsvarotības veidošanās problēmai vienkāršotu atgriezenisku procesu un ļautu novērst makroekonomikas stabilitātes un fiskālās ilgtspējības nopietnu apdraudējumu. Stabilitātes un konverģences programmas jāiesniedz gada pirmajā pusē, nevis tuvojoties gada beigām, kā tas tiek darīts patlaban. Pilnībā respektējot valstu parlamentu prerogatīvas, agrīna profesionālapskate dotu norādes nākamā gada valstu budžetu sagatavošanai.

Euro zonā jāveic fiskālās nostādnes horizontāls novērtējums, pamatojoties uz valstu stabilitātes programmām un Komisijas prognozēm. Kopējā nostādne īpaši jāņem vērā gadījumos, kad euro zonā valda nopietna ekonomiskā spriedze un atsevišķu dalībvalstu veikti apjomīgi fiskālās politikas pasākumi, visticamāk, var radīt ievērojamu negatīvu papildu ietekmi. Ja nākamā gada budžeta projektos ir acīmredzamas neatbilstības, var ieteikt projektus

pārskatīt. Eurogrupai šajā jaunajā uzlabotas koordinēšanas sistēmā jāatvēr izšķiroša nozīme, un vajadzības gadījumā tai jāpieņem oficiāli lēmumi, kā paredzēts Lisabonas līgumā.

Eiropas pusgadā jāietver budžeta un strukturālās politikas uzraudzības cikls. Tas sāktos gada sākumā ar horizontālu pārskatu, kurā Eiropadome, pamatojoties uz Komisijas analītiskajiem slēdzieniem, apzinātu galvenos ekonomiskos izaicinājumus ES un euro zonai un dotu stratēģiskas norādes par politiku. Dalībvalstis šīs horizontālās apspriešanas secinājumus ņemtu vērā, sagatavojot savas stabilitātes un konverģences programmas (SKP) un valsts reformu programmas (VRP). SKP un VRP laistu klajā vienlaicīgi, izaugsmi un reformu fiskālo ietekmi atspoguļojot budžeta stratēģijā un mērķos. Dalībvalstis arī tiktu mudinātas, pilnībā ievērojot savas valsts noteikumus un kārtību, iesaistīt šajā procesā valstu parlamentus pirms SKP un VRP iesniegšanas daudzpusējai uzraudzībai ES mērogā. Padome, pamatojoties uz Komisijas novērtējumu, pēc tam sniegtu savu novērtējumu un norādes laikā, kad svarīgi budžeta lēmumi vēl tiktu gatavoti valstu mērogā. Šajā kontekstā attiecīgi jāiesaista Eiropas Parlaments.

"Eiropas pusgads" labākai iepriekšējai integrētai fiskālās politikas koordinēšanai

- Saskaņot SKP un VRP iesniegšanu un apspriešanu, lai novērtētu vispārējo ekonomisko situāciju un uzlabotu salaikošanu ar valsts budžeta cikliem
- Nodrošināt efektīvus un savlaicīgus ieteikumus par politiku, kurus Eiropadome un Padome sniedz, pamatojoties uz Komisijas novērtējumu

→Efektīvāka integrēta uzraudzība, pilnībā izmantojot profesionālapskates dotos ieguvumus

III.4. Noturīgas sistēmas izveide krīzes pārvarēšanai euro zonas dalībvalstīs

Grieķijas krīzes situācijas risināšanas process ir atklājis, ka ir nepieciešama noturīga sistēma krīzes pārvarēšanai euro zonas dalībvalstīs.

Finansiālas grūtības vienā dalībvalstī var apdraudēt makrofinansiālo stabilitāti euro zonā kopumā. Krīze ir parādījusi, ka noturīga sistēma krīzes pārvarēšanai ir vajadzīgs papildinājums iepriekš izskatītajiem uzraudzības, aizsardzības un korekcijas instrumentiem. ES maksājumu bilances atbalsts bija izšķiroša palīdzība finansiālās grūtībās nonākušajām dalībvalstīm, kas nav euro zonā. Neskaidrība saistībā ar finansiālās palīdzības pieejamību Grieķijai un tās sniegšanas kārtību pasliktināja nelabvēlīgo ietekmi uz citām dalībvalstīm un apdraudēja vispārējo finansiālo stabilitāti euro zonā.

Skaidrs un ticams procedūru kopums finansiālā atbalsta sniegšanai euro zonas dalībvalstīm, kas nonākušas nopietnās finansiālās grūtībās, ir vajadzīgs finansiālās stabilitātes saglabāšanai euro zonā vidējā un ilgtermiņā.

Labi izstrādāta sistēma nosacījumiem pakļautas finansiālās palīdzības sniegšanai nostiprinātu finansiālo stabilitāti euro zonā, vienlaikus ļaujot izvairīties no morāla kaitējuma. Šā euro zonai paredzētā krīzes pārvarēšanas mehānisma centrā ir strikta kondicionalitāte un procentu likmes, kas darbojas kā stimulants atgriezties pie finansēšanas, kura pamatojas uz tirgu, vienlaikus gādājot par finansiālā atbalsta efektivitāti. Ja neizdodas izvairīties no krīzes un ja par to liecina objektīva finansēšanas nepieciešamība, palīdzību sniegtu kā pēdējo līdzekli, lai aizsargātu finansiālo stabilitāti euro zonā kopumā. Tai papildus īstenotu sīki izstrādātu un prasīgu politikas kondicionalitātes programmu, kas nodrošinātu to, ka palīdzības periodu izmanto, lai īstenotu nepieciešamās korekcijas (fiskālās un strukturālās)

kredītspējas nodrošināšanai ilgtermiņā un tādējādi veicinātu pēc iespējas drīzāku atgriešanos pie finansēšanas, kura pamatojas uz tirgu.

Finansiālā palīdzība jāsniedz kā aizdevums. Aizdevums euro zonas dalībvalstij — atšķirībā no tās parādsaistību uzņemšanās — nav pretrunā ar LESD 125. pantu. Politikas programma un kondicionalitāte jānosaka atbilstīgi LESD 136. pantam. Pieredze, kas gūta, sniedzot ES maksājumu bilances atbalstu dalībvalstīm, kas nav euro zonā, liecina, ka vienota sistēma, kad ES izdod parāda instrumentus ārkārtas aizdevumu finansēšanai, veiksmīgi apvieno samērā efektīvu pārvaldību un Padomes politisko pārraudzību.

Politikas kondicionalitātes pirmajam mērķim jābūt situācijas pamatā esošās nelīdzsvarotības jautājuma risināšanai grūtību skartajā dalībvalstī, lai nodrošinātu Ekonomikas un monetārās savienības netraucētu darbību. Kondicionalitāti parasti veidotu piemērots nosacījumu apkopojums, kas ietver fiskālo konsolidāciju un fiskālās pārvaldības, tostarp nodokļu politikas, pastiprināšanu, finanšu sektora stabilizāciju, ciktāl valsts finanšu problēmu sakne ir grūtības finanšu sektorā, un plašāku politisku iejaukšanos makroekonomikas stabilitātes un ārējās dzīvotspējas atjaunošanai. Papildus budžeta aspektam prioritāte būtu jāpiešķir makroekonomiskās nelīdzsvarotības jautājuma risināšanai, ietverot konkurētspējas attīstību un attiecīgās strukturālās problēmas. Tas nozīmēs rūpīgāku uzraudzību, ciešāku politikas koordinēšanu un stingrākus turpmākos pasākumus, lai gādātu par vajadzīgo strukturālo reformu strauju īstenošanu.

ECOFIN, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumu, 9. maijā nolēma izveidot Eiropas finanšu stabilizācijas pagaidu mehānismu neatliekamo ar krīzi saistīto vajadzību risināšanai. Tas ir daļa no plašāka pasākumu kopuma, kas ietver stingru apņemšanos vajadzības gadījumā veikt fiskālo konsolidāciju un SVF iesaistīšanos, izmantojot tā parastos līdzekļus, saskaņā ar nesen izstrādātajām Eiropas programmām.

Šis mehānisms ir izveidots, lai reaģētu uz pašreizējiem ārkārtas apstākļiem, un paredz kopējo finansiālo atbalstu līdz 500 miljardu euro apmērā. Uz finansiālo palīdzību attieksies stingra kondicionalitāte apvienotā ES/SVF atbalsta kontekstā, un tās noteikumi un nosacījumi būs līdzīgi SVF noteikumiem un nosacījumiem. Šo mehānismu finansēs no diviem avotiem, kas papildinās viens otru. No pirmā finansējuma avota, pamatojoties uz Padomes regulu atbilstīgi 122. panta 2. punktam, iespējams piesaistīt līdz 60 miljardiem euro. Papildus tam euro zonas dalībvalstis ar starpvaldību vienošanos ir apņēmušās papildināt šos resursus, izmantojot īpašam nolūkam dibinātu sabiedrību. Šī sabiedrība, izmantojot iesaistīto dalībvalstu finansiālās garantijas, aizņēmtos līdz 440 miljardiem euro.

Šajā mehānismā lielā mērā ir ievēroti pastāvīga, noturīga krīzes pārvarēšanas mehānisma pamatprincipi. Tāpēc Komisija uzskata, ka tagad galvenajai prioritātei jābūt šā mehānisma pilnvērtīgas darbības uzsākšanai. Pamatojoties uz šo pieredzi, Komisija plāno vidējā vai ilgtermiņā iesniegt priekšlikumu par pastāvīgu krīzes pārvarēšanas mehānismu.

IV. NĀKAMIE PASĀKUMI

Komisija, pildot savus pienākumus saskaņā ar Līgumu, izstrādās priekšlikumus par šajā paziņojumā izklāstītajām reformām. Komisija uzskata, ka svarīgi ir strauji virzīt uz priekšu šajā paziņojumā izklāstīto reformu programmu: pašreizējā ekonomiskajā situācijā ir nepieciešams steidzami rīkoties, lai īstenotu ierosinātos pasākumus ES un euro zonas ekonomikas pārvaldības uzlabošanai. Pirmajam Eiropas pusgadam jāsākas 2011. gada sākumā.

Komisija ir gatava steidzami iesniegt turpmākos likumdošanas priekšlikumus, tostarp par grozījumiem regulās, kas ir Stabilitātes un izaugsmes pakta pamatā, ar mērķi euro zonā sekmīgāk izvairīties no makroekonomiskās nelīdzsvarotības un uzlabot tās korekciju, kā arī izveidot pastāvīgāku sistēmu krīzes pārvarēšanai.